

Specialioji mobiliosios grupės „Čarli“ užduotis

Lietuvos vadovaujamos Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupės atstovas spaudai mjr. Albertas Dusevičius, pusę metų džiuginęs mūsų skaitytojus įdomiais pasakojimais apie Lietuvos karių tarnybą misijoje, supažindinęs su tolimos šalies žmonėmis ir kultūra, vasaros pradžioje, sėkmingai baigęs darbą, kartu su antrąja lietuvių karių grupe grįžo namo. Skaitytojams siūlome misijos pabaigoje parengtą šio autoriaus straipsnį.

Specialioji užduotis... Gal ir nuvilsiu, bet tai nebus pasakojimas apie kokio nors slapto talibų ginklų sandėlio užgrobimą ar jų svarbaus veikėjo likvidavimą. „Nuvežti civilių ir kariškių bendradarbiavimo skyriaus karininką danų majorą į Heratą ir parodyti jo nupirktus mokyklinius stalus ir suolus į Tulako rajono Dahane Geldano kaimo mokyklą“, – ši užduotis, žinoma, skamba labai buitiškai. Bet tai yra 1000 kilometrų kelionė Afganistano kalnais ir slė-

niais, vis dar aplankomais talibų kovotojų, naktinė aukštikalnėse vis dar minusinėje temperatūroje, kelias į Heratą, nusagstytas pakelės bombomis, bei pats Heratas, neseniai vėl sukrėstas savižudžio išpuolio.

Mobiliosios grupės „Čarli“ vadas kapitonas Ravilius Vilčinskas susirūpinęs tikrina maršrutą pagal GPS imtuvą. Važiuojame ne jo grupės rajonu, dar tik švinta, o šis molio kalvų labirintas be galo klaidus – daug į visas puses išvažinėtų kelių. Visi triname akis ir žiovaujame, nes keltis ketvirtą ir išvažiuoti penktą nedidelis malonumas.

Teka saulė, o mes vis kylame į Banyano perėją. 3200 metrų aukštis. Sniegas ir stiprus vėjas. Pavasariu čia net nekvepia. Mūsų kantriosios „Toyotos“ dejuoja visais šarnyrais ir retsykais pritrūksta kvapo. Paspaudus akseleatorių, jos pirma pagalvoja, o tik po to šoka į priekį. Nors patys afganai yra įsigudrinę šią klaidžią kalnų perėją įveikti pakrautais senu-

čiukais KAMAZ. Pora jų stovi ant perėjos.

Pagaliau leidžiamės į Dolina rajoną. Nors metas dar labai ankstyvas, afganai jau aria stačius kalnų šlaitus. Štai stovi žilabarzdis, smulkutis berniukas eina paskui kumeliuko dydžio jaučius įsikibęs į medinį arklą. Senis stebi mus, berniukas irgi žvilgteli, ir arklas virsta iš vagos, jaučiai nueina sau. Vaikas pasiveja jungą, bando kelti arklą dar silpnom, vaikiškom rankom, šaukia ant jaučių. Taigi... Pamačius šiuos milžiniškus, nuartus plotus trijų kilometrų aukštyje lietuvio žemdirbio akiai beviltiško molyno, kurį saulė greit pavers plyta, žiūrint į tuos kilometrų kilometrais šlaituose besirangančius kanalus kanaliukus, iškastus tik kauptukais ir kastuvais, kad upės vanduo pasklistų kuo plačiau, tingumu Afganistano krašto žmonių apkaltinti negalima.

Kratomės toliau. Kertame gilų kanjoną. Suskeldėję uolų pirštai ramsto mažytį dangaus lopinėį virš galvų. Perėja. Goro provincijos riba. Iš už kalvos išlenda kupranugario galva. Antra. Trečia. Nuo šlaito pasipila juodų ir baltų avių kaimenė. Kalva atrodo lyg judanti milžiniška šaškių lenta. Karavanas, vedamas solidaus žilabarzdžio, artėja. „Aimakai?“ – klausiu vertėjo. „Taip,“ – trumpai atsako jis. Afganistano klajokliai aimakai, peržiemoję Kandaharo žemumose, vasarą su savo kaimenėmis grįžta

į kalnus. O rudenį vėl atgal. Taip ir sukasi šių žmonių amžinų klajonių ratas, nužymėtas mirusiųjų kauburėliais ir gimusiųjų klyksmu pakeliui. Nors aimakai su savo kaimenėmis klajodami praeina pro daugelį sėslių tadžikų kaimų, pyktis su jais visi privengia. Rūstus aimakų gyvenimas juos pavertė puikiais kariais. Išvermingi, atkaklūs, drąsūs, užkliudyti jie duoda įnirtingą atkirtį – nepaiso jokių būtiniosios ginties ribų. Jų karavanai ginkluoti.

Pamatęs mus, karavano vedlys neryžtingai stabteli. Vertėjas ramindamas pasako kelis žodžius, ir vedlys vėl paragina kuprius. Linguodami susuktomis vilnonėmis palapinių palomis, dzinguliuodami prikabintais prie šonų arbatiniais ir kanistrais su benzinu praeina pro mus. Vėjas atneša aitrų kuprių vilnos kvapą. Keista, vyrų nesimato. Gal žvalgo kelią, gal nuo artimiausių viršūnių stebi mus... pro taikiklį. Vedliui padeda pora berniukų. Moterys, susisukusios į skraistes ir apsikabinusios visai mažučius kūdikius, linguoja ant kuprių. Veidai neuždengti, nesivaržydamos nužvelgia karius. Net palaidi drabužiai negali paslėpti vienos moters nėštumo. Gimdys aukštai kalnuose, klajoklio palapinėje.

Nusileidžiame į Herato kelią. Slėnis išplatėja, oras sparčiai šyla. Jau +32 C. Čia vasara. Dulkių debesys. Aitrus dulkių skonis burnoje. Kompak-

tinis diskas sukasi jau kokį dvidešimtą kartą. Važiuojame jau devynias valandas. Pakeliui pamatau kelis ypač išradingus sudaužytos rusiškos kovos technikos pritaikymo būdus. Štai du sunkiųjų kulkosvaidžių KPVV vamzdžiai įbesti vertikaliai. Tarp jų virvė ir stovi policininkas. Kaimo vartai. Visi važiuojantys automobiliais turi mokėti mokestį. Mus, tarptautinių saugumo paramos pajėgų ISAF karius, praleidžia už dyką. Kitoj vietoj – šarvuotojo korpusas, įstumtas į per kaimą tekančią upelį. Ant jo užmesti keli pagaliai, uždrėbta molio – ir puikiausias tiltelis.

Staiga pakyrėjęs kratymas baigiasi. Čiuža visureigio padangos šviežiai paklotu asfaltu. Mūsų vairuotojai netveria džiaugsmu. Pusė metų kalnų keliais ir staiga... asfaltas. Įvažiuojame į Heratą. Greičio apribojimas?! Žiedas ir kelių policininkas?! „Na, jeigu dar pamatysim ir šviesoforą, tai manysiu, kad sapnuoju,“ – sako per raciją vado pavaduotojas vyresnysis leitenantas Mindaugas Neimontas. Tikrai, mums, laukinukams, nusileidusiems iš savo Goro provincijos kalnų, jau beveik kultūrinis šokas. O štai ir šviesoforas. Veikiantis!

Afganistano vakaruose esantis Heratas – senas, istorinis miestas, turintis tūkstantmetę istoriją. Čia gyvena pustrečio šimto tūkstančių gyventojų. Kaip ir visa šalis, Heratas buvo stipriai nunikotas nesibaigiančių okupacijų ir pilietinių karų. Šiandien tai beveik modernus miestas su visais laikmečio atributais: koka kolos reklama dari kalba, nauji suoliukai miesto parke, automobilių turgus, kompanijų atstovybės ir keli ypač prabangių apartamentų kvartalai. Į visas puses miestas tiesia nesibaigiančių statybų čiuptuvus, kunkuliuoja savo parduotuvėmis ir parduotuvėlėmis ir, regis, godžiai geria bei mėgaujasi kiekviena taikos ir ramybės minute. Po savo Goro provincijos su jos klajoklių karavanais pasijunta lyg būtume staiga persikėlę iš viduramžių į mūsų laikmetį. Neatsispiriame pagundai aplankyti Herato įžymybę – Aleksandro Makedoniečio pilį.

Palikę sargyboje porą kolegų, einame į pilį. Čia vyksta restauravimo darbai. Matyt, ne dėl ISAF karių, o dėl būsimų turistų. Afganas pasiūlo būti mūsų gidu. Ne tiek gidu, kiek vedliu, nes kai kurios pilies patalpos dar gali būti užmiuotos. Sunkiai lipame laiptais, saulė negailėtingai kaitina. Čia, dar niekad neteko po jokių muziejų vaikščioti „pasidabinus“ neperšaukama liemene, apsikarsčius granatomis ir žvanguinant ginklais. Na, bet Didysis Aleksandras, karys, tikriausiai nesupyktų sulaukęs tokių svečių. Jo pilis irgi daugiau sumanaus karvedžio statyta tvirtovė, o ne išpaikinto didiko rezidencija. Viskas paprasta ir racionalu. Vonios kambarys – kelių kvadratų, miegamasis irgi neįspūdingas. Nuo tvirtovės terasos apžvelgiame miestą. Dėmesį

patraukia įžymieji Musallah minaretai miesto centre. „Nuo jų numesdavo neištikimas žmonas,“ – paaiškina mūsų vedlys. Pakylame į bokštą. Čia randame šių laikų atributą – rusišką zenitinio pabūklo lafetą. Skylėtas kaip rėtis. Bokšto sienos irgi.

Pailsime bazėje porą dienų ir vėl į kelią. Išnuomoto sunkvežimio su mokykliniais stalais nelydėsime. Jis važiuos į Tulaką geresniu pietiniu keliu, mes suksime prastesniu šiauriniu. Pietinis kelias nerekomenduojamas ISAF transportui. Praeitą savaitę įvykdyti net du sprogdinimai, yra sužeistų.

Vėl prasikratę visą dieną grįžtame į kalnus. Nakvosime ten pat, kur ir prieš kelias dienas. Stati viršūnė su atvirais į visas puses apšaudymo laukais.

Leidžiasi saulė, po kojomis lyg sustingusios bangos nesibaigiančios uolėtų kalvų keteros. Svaigiai kvepia kažkokios žolės kupstai. Pusiau pelyno, pusiau mėtų kvapas. „Bute,“ – sako mūsų vertėjas Feisalas, paklaustas, kaip ji vadinasi. Prisėdu prie jo. Klausinėju apie vietinių tadžikų papročius, aprangos detales. Atsakinėja pagarbiai, bet santūriai ir trumpai. Turbūt mano pasidabruoti plaukai jį varžo ir neleidžia atsipalaiduoti. Afganistane pagarba amžiui ir žilam plaukui įskiepijama nuo mažų dienų. „Na, ką tu, Feisalai, esi tadžikas, o taip mažai išmanai apie savo tautos papročius,“ – lengvai provokuoju. „Aš ne tadžikas,“ – staiga rimtai pareiškia Feisalas. „Mano motina uzbekė, o tėvas kipčiakas, todėl ir aš kipčiakas. Ar esate girdėjęs apie tokią tautą?“ – dabar jau jis klausia pagarbiai, bet su šypsenėle. „Taip. Kipčiakai Čingischano ir Tamerlano laikais klajėjo neaprepiamos teritorijoje į šiaurę ir rytus nuo Juodosios ir Kaspijos jūrų. Mūsų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sienos kadaise nyko bekrastėse kipčiakų stepėse,“ – atsakau. Tiesa, maniau, kad ši tauta jau seniai kaimynų asimiliuota, kaip mūsų prūsai. Kalbams ilgai apie šio krašto žmones, papročius, jį patį, planus. „Gaila,“ – staiga liūdnokai taria Feisalas. „Gaila, kad jūs jau greit išvažiuosit. Rudeinį, kai išvažiavo pirma grupė, su kuria dirbau, man atrodė, kad geresnės grupės jau nesutiksiu, o dabar taip susidraugavau su šiais vyrais.“ Kiek sutrinku tai išgirdęs, bet kartu ir gera širdy. Štai vaikinai afganas, kuris jau antrą lietuvių karių grupę prisimins kaip šaunius vyrus, gerus draugus. Štai afganas, kuris vertina tuos nedidelius, bet svarbius darbus jo šaliai. Jam nekyla klausimų, kodėl mes čia. Jam mes – ne okupantai, o gerbtini svečiai, kurie išeis, kai nebus reikalingi. Jam gaila, kad mes išvažiuojame.

Girdžiu žingsnius. Nuo viršūnės leidžiasi grandinis Raimondas Žaliaduonis ir seržantas Darius Vaitkevičius. Prie kulkosvaidžio jau seržantas Kęstutis Biekša ir eilinis Raimondas Kuliešas. Iš

tiesų šaunūs vyrai. Daugeliui tai antroji misija. Prieš tai – Kosovas, Irakas. Vos pažįstamų keturių dzūkelių, pabradėno ir dviejų panevėžiečių grupę Afganistanas sulydė į kietą, neperskiriama kovinę komandą. Laisvalaikiu byra sąmojai kaip iš maišo, dzūkeliai erzina panevėžiečius, o šie dzūkelius. „Ar žinot, tamsta, du žvėris, kurie baigiasi raide „c“, – klausia manęs, šnairuodamas į panevėžietį Darių, alytiškis seržantas Arūnas Ažukas. „Taigi „liūc“ ir „begemoc“!“ – krizena dzūkeliai. Bet kai reikia, šie vyrai – visi už vieną, vienas už visus.

Išeinu į lauką. Čia pat prie mokyklos ganosi keli pilki asiliukai. Tai afganų moksleivių riedučiai, dviračiai ir motoroleriai. Linksma matyt, kaip pasibaigus pamokoms ant vieno asiliuko sulipa kokie trys keturi pypliai, ir pilkis nuolankiai kinkuoja per kalnus namo.

Ceremonija baigta. Nuaidi mokytojo švilpukas ir kantriai prastovėję saulėje, ūgtelėję ir visai dar pipirai, mokinukai pasileidžia link KAMAZ. Didesni traukia stalus iš sunkvežimio, perduoda mažesniems. Kokie trys keturi, o gal ir penki mažiai įsikibę tempia stalus ir suolus ir stato juos į

Teka mėnulis. Už poros valandų mano eilė sargybon. Susisuku į išalusį miegmaišį, kuris jau pasidengęs šerkšnu. Naktis šalta.

Saulėtas rytas. Tęsiame kelionę. Tulako centras. Ir čia kiek netikėtai jau randame savo sunkvežimį su baldais. Afganų kompanija, apsiėmusi pristatyti krovinį, atliko tai laiku ir pristatė į sutartą vietą. Palydime sunkvežimį dar dvidešimt kilometrų iki mokyklos. Čia jau laukia išrikiuoti pora šimtų moksleivių, keli stalai ir kėdės garbiems svečiams. Stalų perdavimo ceremonijos pradžia – malda iš Korano. Kalba švietimo departamento atstovai, mokytojai, mūsų atstovas danų majoras. Užeinu į mokyklą. Pastatyta iš tarptautinės paramos lėšų, lyg ir nauja, bet statybininkų darbo brokas bado akis. Mokytojas, pagavęs mane, nuveda į klasę. Rodo sienoje kumščio pločio plyšį ir ženklais prašo nufotografuoti. Koridoriuje voliojasi guminiai aulinukai – mokinukų apavas. Vaikai klasėse basi, susėdę ant kažkokio brezento, patiesto ant betoninių grindų. Jokios šildymo įrangos, jokių baldų.

eilę. Taip, lietuvaičiai mokiniai turėtų iš ko pasimokyti disciplinos, darbštumo ir pagarbos mokytojams.

Stalų ir suolų kokybė baisi. Iš plieno vamzdžių suvirintas stačiakampis su kojomis, su prisuktomis vos paobliuotomis lentomis. Iškraunant byra blogai privirintos kojos ir skersiniai, nesusukti varžtai. Kai kur perskilusios lentos. Danas nustebe ir susierzinęs. Tai jam neįprasta. Mokėjo daug, o čia tokia prasta kokybė... Surašo defektų aktą, pateiks afganų firmai, kuri gamino.

Vėl dulka pilki Afganistano keliai. Sėkmingai įvykdyta užduotis pakėlė ūpą, bet nuovargis daro savo. Penkta patrulio diena. Visi nori suspėti šiandien į bazę. Nusiprausti ir į lovą – „kaip akmuo į šulinį“. Temsta, pagaliau ir bazės žiburiai. Nuostabu, spėsime dar vakarienes! Mokyklinių suolų vežiojimas tikrai ne karių darbas, tačiau kol kas Afganistane be karių to atlikti nebūtų galima...

Alfredo Pliadžio nuotraukos